

VIVES

RESEARCH CENTER FOR REGIONAL ECONOMICS

VIVES
BELEIDSPAPER
MEI 2016

Partijfinanciering op het niveau van de Europese Unie

Wouter Wolfs

Instituut voor de Overheid, KU Leuven

Jef Smulders

Instituut voor de Overheid, KU Leuven

KU LEUVEN

Partijfinanciering op het niveau van de Europese Unie

Wouter Wolfs en Jef Smulders

KU Leuven Instituut voor de Overheid

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Europese regelgeving inzake partijfinanciering.....	3
2. De subsidies per Europese politieke partij en per politieke stichting.....	5
3. De totale inkomsten van de Europese politieke partijen en de politieke stichtingen.....	8
4. De absorptiecapaciteit van de Europese politieke partijen en de politieke stichtingen	10
5. De financiering van de fracties in het Europees Parlement.....	12
6. De totale Europese subsidies	14
7. De Europese Unie versus België: een vergelijking	16
Conclusie	17
Referenties	18

Inleiding

Tijdens de voorbije decennia is het academisch onderzoek naar de financiering van politieke partijen enorm toegenomen. Als gevolg hiervan hebben we momenteel een zeer goed zicht op de inkomsten en de uitgaven van partijen (zie o.a.: Cordes, 2002; Casas-Zamora, 2005; Naßmacher, 2009; Koß, 2011), evenals op de wijze waarop partijen en hun financiën door de staat worden gereguleerd (zie o.a.: Naßmacher, 2006; Van Biezen & ten Napel, 2014). Opvallend is echter dat dit onderzoek zich tot nu toe hoofdzakelijk toegelegd heeft op de rol, de geldstromen en de regulering van partijen binnen individuele landen. De focus ligt met andere woorden vooral op nationale (of regionale) politieke partijen en regelgeving, terwijl andere beleidsniveaus grotendeels onderbelicht blijven.

Nochtans zijn partijen ook op andere niveaus actief, zoals het voorbeeld van de Europese Unie aantoon. Hoewel de nationale politieke partijen zich aanvankelijk op het niveau van de EU verenigden in (con)federaties op basis van een gemeenschappelijk gedachtegoed, zijn ze zich vanaf de jaren negentig geleidelijk aan beginnen omvormen tot georganiseerde politieke partijen (Bardi, 1994; Hix, 2002). Intussen hebben deze partijen een volwaardige rol gekregen binnen het Europese regelgevend kader en worden ze ook rechtstreeks gefinancierd vanuit het Europees Parlement (Johansson & Raunio, 2005; Lightfoot, 2006; Day, 2014). In deze paper gaan we dieper in op dit laatste punt en brengen we de evolutie in kaart van de partijfinanciering op het niveau van de Europese Unie, van 2001 tot vandaag.¹ We analyseren daarbij achtereenvolgens de financiering van de Europese politieke partijen, van de Europese politieke stichtingen en van de fracties in het Europees Parlement.

1. Europese regelgeving inzake partijfinanciering

De regelgeving van de Europese Unie voorziet in afzonderlijke subsidies voor de drie componenten van de Europese partijfamilies: de Europese politieke partijen, de Europese politieke stichtingen en de fracties in het Europees Parlement. Terwijl er al in 1953 in een fractietoelage werd voorzien bij de oprichting van de Gemeenschappelijke Assemblée van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, werden directe subsidies voor de Europese politieke partijen pas ingesteld in 2004. Voor de Europese politieke stichtingen was dit zelfs pas in 2008.

---

¹ Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt dankzij de financiële ondersteuning van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO).

Om aanspraak te kunnen maken op Europese subsidies moet een Europese partijorganisatie aan een aantal voorwaarden voldoen.² Zo moet de partij rechtspersoonlijkheid hebben in de EU-lidstaat waar haar zetel gevestigd is en moet ze de basisprincipes van de Europese Unie eerbiedigen, zoals de mensenrechten en fundamentele vrijheden. Daarnaast moet ze vertegenwoordigd zijn in een kwart van de lidstaten,³ en moet de partij ook deelnemen aan de verkiezingen van het Europees Parlement. Een Europese stichting kan pas financiering krijgen als ze gelieerd is aan een erkende Europese politieke partij en indien haar doelstellingen een aanvulling zijn op het doel van deze Europartij. Daarnaast moet ze haar zetel hebben in één van de lidstaten, een bestuursraad hebben die leden van een kwart van de lidstaten telt, de basiswaarden van de EU onderschrijven en mag ze geen winst nastreven.

Tabel 1: Overzicht van Europese politieke partijen en hun politieke stichting anno 2016.

Europese politieke partij	Europese politieke stichting
Europese Volkspartij (EVP)	Wilfried Martens Centrum voor Europese Studies
Partij van de Europese Sociaaldemocraten (PES)	Stichting voor Europese Progressieve Studies
Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE)	Europees Liberaal Forum
Europese Groene Partij (EGP)	Groene Europese Stichting
Europese Vrije Alliantie (EVA)	Centrum Maurits Coppieters
Partij van Europees Links (PEL)	Transformeer Europa
Europese Democratische Partij (EDP)	Instituut van Europese Democraten
Europeanen Verenigd voor Democratie (EU Democraten) (EUD)	Organisatie voor Europese Interstatelijke Samenwerking
Alliantie van Europese Conservatieven en Hervormers (AECH)	New Direction – Stichting voor Europese hervormingen
Europese Christelijke Politieke Beweging (ECPB)	Europese Christelijke Politieke Stichting
Europese Alliantie voor de Vrijheid (EAV)	Europese Stichting voor de Vrijheid
Europese Alliantie van Nationale Bewegingen (EANB)	Europese Identiteiten en Tradities
Alliantie voor Directe Democratie in Europa (ADDE)	Initiatief voor Directe Democratie in Europa
Beweging voor een Europa van Naties en Vrijheden (BENV)	Stichting voor een Europa van Naties en Vrijheden
Alliantie voor Vrede en Vrijheid (AVV)	Europa Terra Nostra

In 2004, het eerste jaar van de EU-financiering, kregen acht Europartijen een Europese subsidie. Dit aantal is voortdurend toegenomen. Sindsdien hebben in totaal 18 Europese politieke partijen kunnen rekenen op Europese subsidies, waarvan er in 2016 nog 15 financiering ontvangen (Tabel 1). Drie Europartijen zijn met andere woorden al opnieuw ontbonden of voldoen niet meer aan de financieringsvoorwaarden. In de aanloop naar de inrichting van de EU-financiering voor politieke

² Artikel 3 van Verordening 1141/2014 betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen.

³ De partij moet vertegenwoordigd zijn in ten minste een kwart van de lidstaten, hetzij via verkozenen in het Europees Parlement, het nationale parlement of de regionale parlementen, hetzij via een score van minstens drie procent in elk van die lidstaten bij de meeste recente Europese verkiezingen.

stichtingen hebben verschillende Europese partijen een dergelijke stichting opgericht. In totaal hebben 18 Europese politieke stichtingen sinds 2008 een Europese dotatie ontvangen, waarvan er 15 in 2016 nog steeds subsidies ontvangen.

Het systeem van Europese politieke stichtingen is gebaseerd op het model dat in verschillende lidstaten al bestond. Een bekend voorbeeld is Duitsland, waar de *politische Stiftungen* kunnen rekenen op een significant personeelsbestand en omvangrijke financiële middelen vanwege de overheid. De Europese politieke stichtingen hebben een dubbelzinnige verhouding met hun Europartijen. Aan de ene kant zijn de politieke stichtingen juridisch en financieel onafhankelijk. Zo zijn ze een afzonderlijke organisatie met een apart bestuur en werkprogramma. Ze hebben eveneens een afzonderlijke boekhouding en mogen hun EU-subsidies niet doorstorten naar de Europese politieke partij. Aan de andere kant zijn beide organisaties politiek nauw verbonden met elkaar. Elke stichting moet immers gelieerd zijn aan één erkende Europese politieke partij om Europese financiering te krijgen. Als deze partij niet langer voldoet aan de financieringsvoorwaarden, verliest ook de stichting haar subsidies. Daarnaast zijn er zeer nauwe contacten tussen de meeste partijen en hun stichtingen. Zo delen meer dan helft van de Europese partijen en stichtingen hun kantoorruimtes.

Aan de financiering vanwege het Europees Parlement is wel een belangrijke restrictie verbonden: de Europese politieke partijen en stichtingen mogen de ontvangen subsidies niet doorstorten naar de nationale lidpartijen.⁴ Deze beperking dient ruim geïnterpreteerd te worden. Zo mogen de Europartijen bijvoorbeeld ook geen nationale verkiezingscampagnes ondersteunen met hun EU-subsidies. Er is op financieel vlak met andere woorden een zeer strikte scheiding tussen het Europese en het nationale niveau. In die zin vormen de EU-subsidies ook op geen enkele manier een bijkomende bron van inkomsten voor de nationale partijen.

2. De subsidies per Europese politieke partij en per politieke stichting

De financiering van de Europese partijen en stichtingen gebeurt in twee stappen. Als eerste stap wordt elk jaar een totaalbedrag vastgelegd voor de financiering van de partijen en de politieke stichtingen in de begroting van het Europees Parlement (en vervolgens in de totale begroting van de Europese Unie). Vervolgens worden deze twee totaalbedragen verdeeld over de verschillende partijen en stichtingen.

---

⁴ Artikel 22 van Verordening 1141/2014 betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen.

Hiervoor wordt volgende verdeelsleutel gebruikt: 15 procent van het bedrag wordt in gelijke delen aan de partijen toegekend, de resterende 85 procent wordt proportioneel verdeeld in verhouding tot het aantal Europese parlementsleden per partij.⁵ Voor de Europese politieke stichtingen wordt dezelfde verdeelsleutel gebruikt. Ook hier wordt 85 procent van het totaalbedrag proportioneel verdeeld naargelang het aantal Europese parlementsleden dat verbonden is aan de Europartij waaraan ook de Europese stichting verbonden is.

Deze verdeelsleutel impliceert dat de verdeling van het totale subsidiebedrag over de verschillende partijen en stichtingen ook tussen verkiezingen door kan wijzigen, namelijk als er nieuwe partijen worden erkend. Hoe meer partijen aanspraak kunnen maken op subsidies, des te kleiner het bedrag per partij. We zien dat het Europese partijlandschap in de voorbije tien jaar sterk is uitgebreid (Bijlage 1). De grootste Europartijen ondervinden financieel echter weinig hinder van deze significante toename aan politieke tegenspelers. Door de toename van het totaalbedrag voor de partijfinanciering kunnen de grootste partijen hun subsidiebedrag op peil houden of zelfs uitbreiden.

Het totaalbedrag voor de financiering van Europese politieke partijen is sinds 2004 fors toegenomen (Grafiek 1).⁶ Terwijl in dat jaar nog maar 5,7 miljoen euro werd toegekend, was dit bedrag een jaar later al opgelopen tot 10 miljoen euro, een toename van ruim 75 procent. Doorheen de daaropvolgende jaren is het totaalbedrag steeds toegenomen, met uitschieters in 2010 en 2014: die jaren kan een groei van respectievelijk 31,6 procent en 27,4 procent worden vastgesteld. In de Europese begroting van 2016 werd een bedrag van ruim 31 miljoen euro voorzien aan subsidies voor de politieke partijen.

Grafiek 1 geeft ook de evolutie weer van de financiering van de drie grootste Europese spelers – de Europese Volkspartij (EVP), de Partij van Europese Socialisten (PES) en de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE) – en de overige Europartijen. Hoewel het aandeel van de overige

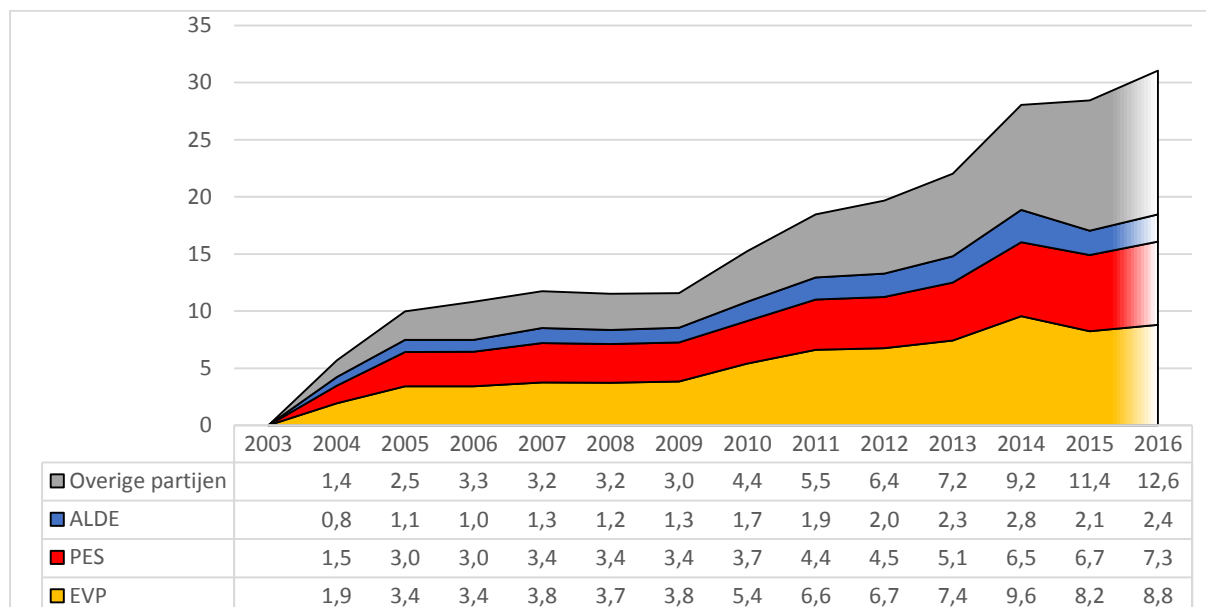
---

⁵ Artikel 19 van Verordening 1141/2014 betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen.

⁶ Alle bedragen in deze paper zijn afkomstig uit de officiële begrotingen en jaarrekeningen van de Europese Unie (<http://eur-lex.europa.eu/budget/www/index-en.htm>) en de officiële boekhoudingen van de Europese politieke partijen, de politieke stichtingen en de fracties (<http://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/20150201PVL00101/Political-parties-and-foundations>). Alle cijfers zijn bovendien geïndexeerd en uitgedrukt in prijzen van april 2016. Hiervoor maakten we gebruik van de Geharmoniseerde Index van Consumentenprijzen (HICP) van de eurozone (<http://www.ecb.europa.eu/stats/prices/hicp>). De grafieken in deze paper bevatten steeds data tot en met 2016, tenzij de cijfers nog niet beschikbaar zijn. De cijfers van 2016 zijn echter ramingen, afkomstig uit de begroting. Zij kunnen bijgevolg nog licht wijzigen wanneer de jaarrekeningen definitief worden afgesloten.

partijen in de totale financiering is toegenomen van amper 19 procent in 2004 tot ruim 32 procent in 2014, zijn de drie grootste Europese partijen nog steeds goed voor twee derde van alle Europese subsidies (zie ook Bijlage 1). De EVP en de PES zijn bovendien alleen al goed voor meer dan de helft van alle subsidies. De financiering is dus een duidelijke weerspiegeling van de machtsverhoudingen in het Europees Parlement. Vanaf 2009 is bovendien het verschil tussen de EVP en de PES groter geworden. Dit is een direct gevolg van de Europese verkiezingen in dat jaar, waarbij de EVP een beter verkiezingsresultaat neerzette dan de socialisten. Door de stijging van de totale som aan uitgekeerde subsidies na 2009 heeft de PES echter haar financiering op hetzelfde niveau kunnen behouden. In vergelijking met deze twee 'reuzen' ontvangen de andere politieke partijen aanzienlijk minder subsidies. In 2016 slagen enkel ALDE (2,4 miljoen euro) en de Alliantie van Europese Conservatieven en Hervormers (AECH) er nog in om meer dan 2 miljoen euro aan Europese subsidies te ontvangen.

Grafiek 1: Omvang van de subsidies aan de Europese politieke partijen (in miljoen euro).

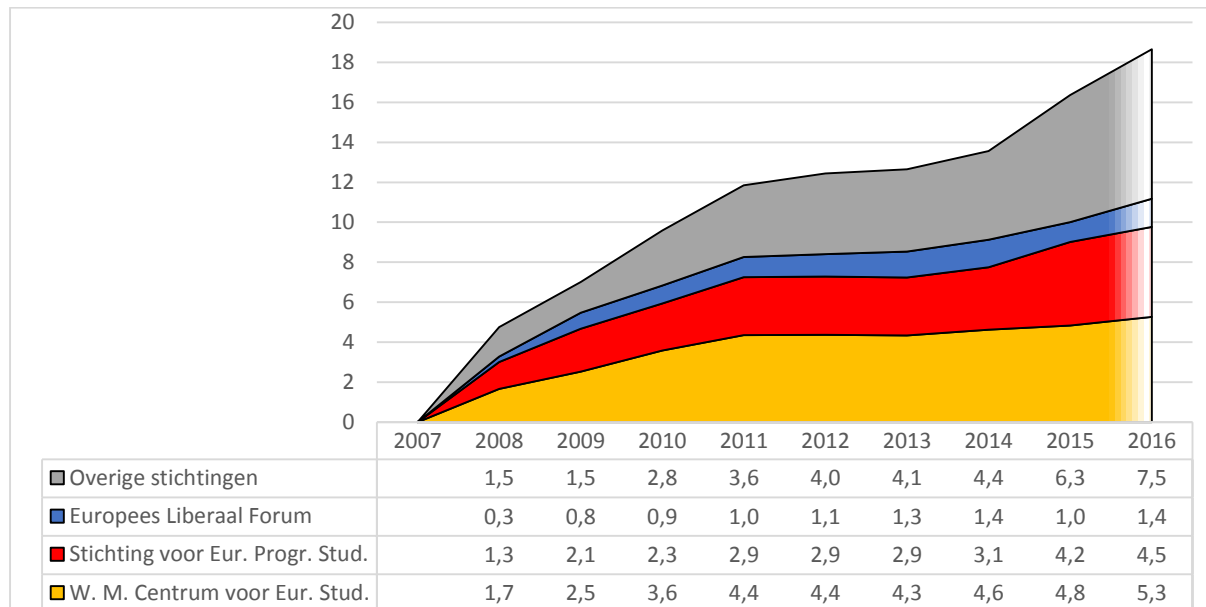
Een soortgelijk beeld komt naar voor bij de evolutie van de Europese politieke stichtingen, namelijk een duidelijke stijging (Grafiek 2 en Bijlage 2). In 2008 werd in 4,8 miljoen euro aan subsidies voorzien. Een jaar later werd het bedrag al aanzienlijk verhoogd tot 7 miljoen euro. Ook in de jaren daarna stegen de subsidies significant tot 18,7 miljoen euro in 2016. In minder dan tien jaar tijd is het subsidiebedrag voor de Europese stichtingen dus bijna verviervoudigd.

Ook hier zijn het de stichtingen van de twee grootste Europartijen – het Wilfried Martens Centrum voor Europese Studies van de EVP en de Stichting voor Europese Progressieve Studies van de PES – die het grootste deel van het totaalbedrag toegewezen krijgen. In de eerste jaren van de EU-

financiering voor de politieke stichtingen was het aandeel van deze twee grootste spelers goed voor bijna twee derde van het totaalbedrag. Daarna daalde het aandeel geleidelijk, maar ook in 2016 ontvangen het beide stichtingen samen meer dan vijftig procent van het totale financieringsbedrag. De andere helft wordt verdeeld over dertien andere Europese politieke stichtingen.

Grafiek 2: Omvang van de subsidies aan de Europese politieke stichtingen (in miljoen euro).

3. De totale inkomsten van de Europese politieke partijen en de politieke stichtingen

De Europese financiering is uiteraard maar een deel van de totale inkomsten van de Europese politieke partijen. Naast deze subsidies halen de partijen ook inkomsten uit ledenbijdragen van de nationale partijen die zijn aangesloten bij de Europartij, giften en enkele meer beperkte bronnen (zoals ledenbijdragen voor deelname aan activiteiten van de politieke partij, financiële inkomsten, etc.).

Wat de giften betreft, zijn er een aantal beperkingen waaraan de partijen zich moeten houden.⁷ Zo mogen de politieke partijen geen anonieme giften ontvangen. Het is belangrijk om de identiteit van de donoren te kennen, omdat er een limiet van 12.000 euro per jaar per donor geldt. Ook mogen de partijen geen geld doorgestort krijgen van de politieke fracties in het Europees Parlement of schenkingen krijgen van overheden. Daarnaast moet de identiteit van alle donoren met een gift van meer dan 500 euro ook publiek worden gemaakt.

⁷ Artikel 20 van Verordening 1141/2014 betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen.

De Europese financiering vormt voor alle partijen de belangrijkste inkomstenbron (Tabel 2). De EU-subsidies zijn goed voor 75 tot 85 procent van het totale partij-inkomen. De resterende middelen halen de meeste partijen voornamelijk uit de financiële bijdragen van de aangesloten nationale partijen, terwijl giften verwaarloosbaar zijn. De EVP en de PES kregen de afgelopen zes jaar bijvoorbeeld amper donaties. Ook bij de meeste andere partijen ligt het aandeel van giften in de totale inkomsten op hooguit vijf procent.

Tabel 2: Het aandeel van de verschillende inkomstenbronnen in de totale inkomsten, per Europese politieke partij (gemiddelde percentages voor de periode 2008-2014).

	EU-subsidies	Ledenbijdragen	Giften	Overig
EVP	79 %	20 %	0 %	1 %
PES	80 %	19 %	0 %	1 %
ALDE	81 %	16 %	1 %	2 %
EGP	76 %	18 %	0 %	6 %
EVA	81 %	17 %	0 %	2 %
PEL	78 %	18 %	2 %	2 %
EDP	83 %	17 %	0 %	0 %
EUD	81 %	3 %	14 %	2 %
AECH	84 %	10 %	5 %	1 %
ECPB	85 %	3 %	10 %	2 %
EAV	85 %	1 %	14 %	0 %
BEVD	85 %	15 %	0 %	0 %
EANB	83 %	5 %	12 %	0 %

Enkel bij drie eurosceptische partijen – EU Democraten (EUD), de Europese Alliantie voor Vrijheid (EAV) en de Europese Alliantie van Nationale Bewegingen (EANB) – voorzien giften in 12 tot 15 procent van de totale inkomsten. Bij de eerste partij gaat het dan voornamelijk om giften van eurosceptische burgerorganisaties, terwijl het bij de twee andere partijen om donaties van individuen gaat. Ook de inkomsten van de Europese Christelijke Politieke Beweging (ECPB) bestaan voor 10 procent uit giften, voornamelijk van individuele donoren. Het aandeel van de bijdragen van de nationale lidpartijen ligt bij deze partijen dan weer een stuk lager. We kunnen alleszins besluiten dat alle Europese politieke partijen voor hun werking sterk afhankelijk zijn van de Europese subsidies die ze ontvangen.

Bij de Europese politieke stichtingen kan een soortgelijke situatie worden opgemerkt (Tabel 3). De stichtingen zijn zelfs nog meer afhankelijk van de Europese subsidies dan het geval is bij de Europartijen. De Europese financiering is goed voor 80 tot 85 procent van hun totale inkomsten. De

meeste stichtingen zitten zelfs erg dicht bij het maximum aandeel van 85 procent aan.⁸ We kunnen dus besluiten dat ook de Europese politieke stichtingen voor hun werking vrijwel geheel afhankelijk zijn van de Europese financiering.

Tabel 3: Het aandeel van de EU-subsidies in de totale inkomsten, per Europese politieke stichting (gemiddelde percentages voor de periode 2008-2014).

Politieke Stichting	Geaffilieerde politieke partij	Aandeel EU-subsidies
Wilfried Martens Centrum voor Europese Studies	EVP	83,2 %
Stichting voor Europese Progressieve Studies	PES	84,4 %
Europees Liberaal Forum	ALDE	83,8 %
Groene Europese Stichting	EGP	84,5 %
Centrum Maurits Coppieters	EVA	84,0 %
Transformeer Europa	PEL	83,3 %
Instituut van Europese Democraten	EDP	80,5%
Organisatie voor Europese Interstatelijke samenwerking	EUD	85,9 %
New Direction – Stichting voor Europese Hervormingen	AECH	82,6 %
Europese Christelijke Politieke Beweging	ECPB	83,9 %
Europese Stichting voor Vrijheid	EAV	83,2 %
Stichting voor een Europa van Vrijheden en Democratie	BEVD	80,7 %
Europese Identiteiten en Tradities	EANB	80,9 %

4. De absorptiecapaciteit van de Europese politieke partijen en de politieke stichtingen

Zowel voor de Europese politieke partijen als voor de politieke stichtingen geldt er op vlak van de EU-financiering een ‘subsidieplafond’: hun inkomsten mogen voor maximum 85 procent bestaan uit de subsidies van het Europees Parlement.⁹ Minstens 15 procent van hun inkomsten moeten ze met andere woorden uit andere financieringsbronnen halen.

Vaak zijn de aanvullende inkomsten van een partij – de ledenbijdragen en giften – evenwel ontoereikend om het hele Europese subsidiebedrag te kunnen ontvangen. Als een partij er immers niet in slaagt om zelf via de aangesloten nationale partijen of via giften voldoende middelen te verzamelen, waardoor het subsidiebedrag het ‘plafond’ van 85 procent van de totale inkomsten

⁸ Het percentage van de Organisatie voor Europese Interstatelijke Samenwerking ligt boven de 85 procent omdat ze er verschillende keren niet in geslaagd zijn om zelf 15 procent eigen inkomsten te verwerven. Het teveel aan uitbetaalde subsidies werd dan in het volgende jaar van hun dotatie afgetrokken.

⁹ Artikel 17 van Verordening 1141/2014 betreffende het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen.

overschrijdt, dan wordt door het Europees Parlement een lagere som uitbetaald. De stijgende totaalbedragen aan subsidies zorgen dus ook voor toenemende druk op de partijen, in die zin dat ze hun ledenbijdragen of giften moeten verhogen om de Europese subsidies onder 85 procent van hun totale inkomsten te houden.

Tabel 4 geeft een overzicht van het effectief uitbetaalde aandeel van het bedrag dat via de verdeelsleutel voor de partij werd voorzien en door de partij werd aangevraagd. De meeste partijen slagen erin om het hele (of een groot deel van het) gereserveerde bedrag ook effectief te ontvangen. Sommige partijen – zoals de Europese Democratische Partij (EDP), de EU Democraten (EUD), de Beweging voor een Europese van Vrijheden en Democratie (BEVD) of de Europese Alliantie van Nationale Bewegingen (EANB) – kunnen echter slechts een deel van het bedrag verwerven, voornamelijk omdat ze te weinig ledenbijdragen of giften kunnen verzamelen. Niet toevallig gaat het om Europartijen met slechts weinig of kleine aangesloten nationale partijen. De grotere partijen slagen er echter wel in, wat hen een competitief voordeel kan opleveren. Hoewel er tijdens het afgelopen decennium verschillende Europese partijen zijn bijgekomen, zorgen het stijgende totaalbedrag en de beperkte capaciteit van een aantal kleinere partijen om hun subsidie maximaal te benutten dus voor een relatief voordeel voor de grotere partijen.

Tabel 4: Het percentage van het maximale subsidiebedrag (d.w.z. het aandeel van het totaalbedrag dat via de verdeelsleutel voor de partij werd voorzien) dat aan de partijen is uitgekeerd.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EVP	66 %	84 %	99 %	96 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	89 %	98 %
PES	87 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	83 %
ALDE	75 %	92 %	100 %	90 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
EGP	56 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
EVA	98 %	100 %	99 %	97 %	100 %	100 %	100 %	99 %	99 %	100 %	95 %
PEL	57 %	100 %	85 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
EDP	21 %	55 %	32 %	29 %	82 %	51 %	84 %	62 %	66 %	76 %	86 %
EUD			26 %	97 %	68 %	89 %	83 %	64 %	81 %	59 %	77 %
AECH							32 %	55 %	89 %	100 %	99 %
ECPB							99 %	100 %	100 %	100 %	100 %
EAV								99 %	99 %	100 %	100 %
BEVD									74 %	73 %	60 %
EANB									64 %	91 %	80 %

Een soortgelijk beeld kan worden opgemerkt bij de Europese politieke stichtingen (Tabel 5). De meeste stichtingen slagen erin om 90 tot 100 procent van hun maximaal subsidiebedrag te ontvangen. Wel opvallend is dat de schommelingen over de jaren heen groter zijn dan bij de partijen, wat erop wijst

dat het moeilijker is voor de stichtingen om de bijkomende inkomsten in te schatten die naast de Europese subsidies nodig zijn. Enkele stichtingen hebben over de hele lijn moeite om hun maximale subsidiebedrag te benutten: de Stichting voor een Europa van Vrijheden en Democratie, dat niet meer dan 60 procent van haar bedrag heeft ontvangen, en het Instituut voor Europese Democraten, waarvan het gekregen aandeel eveneens schommelt tussen 35 en 85 procent.

Tabel 5: Het percentage van het maximale subsidiebedrag (d.w.z. het aandeel van het totaalbedrag dat via de verdeelsleutel voor de stichting werd voorzien) dat aan de stichtingen is uitgekeerd.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wilfried Martens Centrum voor Europese Studies	90 %	99 %	89 %	95 %	89 %	94 %	92 %
Stichting voor Europese Progressieve Studies	100 %	100 %	99 %	100 %	100 %	97 %	100 %
Europees Liberaal Forum	74 %	84 %	80 %	85 %	93 %	87 %	69 %
Groene Europese Stichting	89 %	98 %	99 %	100 %	99 %	99 %	99 %
Centrum Maurits Coppieters	100 %	99 %	73 %	99 %	77 %	91 %	81 %
Transform Europa	94 %	100 %	100 %	99 %	100 %	100 %	100 %
Instituut voor Europese Democraten	43 %	35 %	58 %	49 %	65 %	67 %	84 %
Org. voor Europese Interstatelijke Samenwerking	67 %	100 %	80 %	64 %	79 %	78 %	80 %
New Direction			61 %	76 %	81 %	81 %	97 %
Christelijke Politieke Stichting voor Europa				77 %	100 %	98 %	100 %
Europese Stichting voor Vrijheid				96 %	96 %	96 %	97 %
Europese Identiteiten en Tradities						81 %	79 %
Stichting v. e. Europa v. Vrijheden en Democratie					47 %	60 %	53 %
EUROPA Observatorium voor Beleid van de Unie	100 %						
Europese Politieke Stichting voor Democratie	63 %						

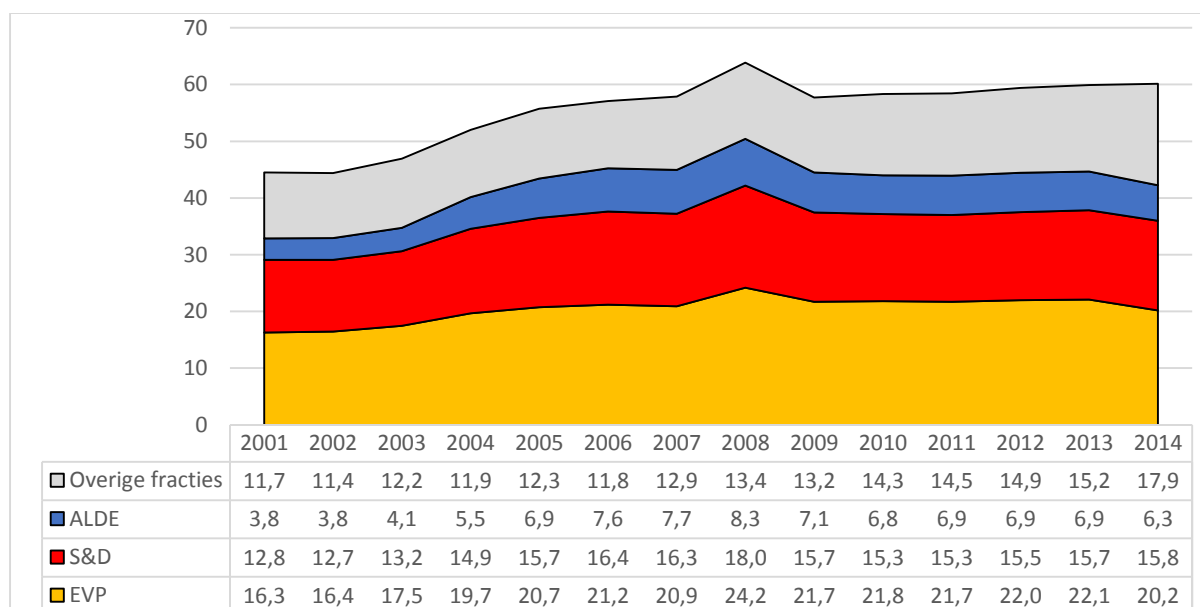
5. De financiering van de fracties in het Europees Parlement

Naast subsidies voor de politieke partijen en de politieke stichtingen, ontvangen de fracties in het Europees Parlement ook een toelage. Om een politieke fractie te kunnen vormen, zijn minimum 25 parlementsleden nodig die uit een kwart van de lidstaten komen (anno 2016 zeven lidstaten). Sinds de invoering van de rechtstreekse verkiezing van het Europees Parlement in 1979 zijn er elke legislatuur ongeveer zeven politieke fracties. Ook na de Europese verkiezingen van 2014 werden er aanvankelijk zeven fracties gevormd. Een jaar na de verkiezingen vormden enkele uiterst-rechtse partijen onder leiding van het Franse Front National echter een achtste fractie: Europa van Naties en Vrijheid (ENV). Naast deze fracties zetelen er ook nog zogenaamde 'niet-ingeschreven' of onafhankelijke parlementsleden in het Europese halfroond. Dit is een groep van parlementsleden die

niet willen of mogen toetreden tot een bestaande fractie en ook samen geen aparte fractie kunnen vormen door te grote onderlinge verschillen.

De politieke fracties ontvangen een jaarlijkse dotatie van het Europees Parlement. In de parlementaire begroting wordt steeds een totaalbedrag opgenomen dat vervolgens wordt verdeeld over de verschillende fracties. Slechts een klein deel van het totaalbedrag – 2,5 procent – wordt in gelijke delen over de fracties verdeeld. De resterende 97,5 procent wordt proportioneel toegekend in verhouding tot het aantal zetels van de fractie.¹⁰ De niet-ingeschreven parlementsleden krijgen in plaats van een fractietoelage elk een klein bedrag.¹¹

Grafiek 3: Omvang van de subsidies aan de fracties in het Europees Parlement (in miljoen euro).¹²

Het totaalbedrag aan uitgekeerde fractietoelagen is de voorbije jaren minder sterk gestegen dan de overige subsidies, maar ook hier kunnen we een graduele stijging vaststellen. Terwijl in 2001 nog maar 44,4 miljoen euro werd uitgekeerd aan de fracties in het Europees Parlement, was dit in 2014 opgelopen tot 60,0 miljoen euro (Grafiek 3). Het is echter vooral in de periode 2003-2007 dat deze bedragen sterk zijn toegenomen, namelijk van 46,9 miljoen euro tot 57,8 miljoen euro op amper vier

¹⁰ Besluit van het Bureau van het Europees Parlement van 30 juni 2003 over de regels van het gebruik van de kredieten van budgetlijn 400, dat de toewijzing van de toelages aan de fracties regelt.

¹¹ De niet-ingeschreven parlementsleden krijgen elk 60 procent van het totaalbedrag gedeeld door het aantal Europese parlementsleden. Zie het Besluit in voetnoot 6.

¹² Hoewel er reeds fractietoelagen worden uitgekeerd sinds 1953, beperken we ons in deze grafiek tot de periode 2001-2014. Voor de jaren vóór 2001 en na 2014 hebben we immers geen cijfers voor elke fractie afzonderlijk.

jaar tijd. Opvallend is ook de piek in 2008, met een bedrag van 63,7 miljoen euro, niet toevallig één jaar voor de Europese verkiezingen van 2009. Voor de komende jaren staat een bedrag van zo'n 61 miljoen euro ingeschreven in de begroting om de fracties financieel te ondersteunen.

Gezien het relatief kleine aandeel van het totaalbedrag dat in gelijke delen over de fracties wordt verdeeld, is het niet verwonderlijk dat de twee grootste fracties – de Europese Volkspartij (EVP) en de Socialisten & Democraten (S&D) – het leeuwendeel van de toelages ontvangen. Tussen 2001 en 2013 ontvingen ze samen twee derde van het totaalbedrag. Samen met de derde grootste fractie – de Alliantie voor Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE) – loopt dat op 75 tot 80 procent. Het resterende deel wordt verdeeld over de overige fracties en de groep niet-ingeschreven parlementsleden. De verkiezingen van 2014 betekenden echter een kantelpunt: door de slechte verkiezingsuitslagen van vooral de EVP – die meer dan 50 zetels verloor – zakte het gezamenlijke aandeel van de twee grootste fracties voor het eerst onder de 60 procent.

De fractietoelagen zijn bedoeld voor administratieve en operationele uitgaven, voor het aanwerven van bijkomend personeel en voor de organisatie van politieke evenementen. Op het einde van het jaar kan de helft van het resterende bedrag bovendien worden overgedragen naar het volgende jaar. Wel zijn er een aantal beperkingen verbonden aan de financiering: het geld mag niet worden doorgegeven aan een Europese politieke partij en er mogen er geen verkiezingscampagnes mee worden gefinancierd.

Naast de financiële toelage hebben de fracties in het Europees Parlement ook recht op een aantal fractiemedewerkers die rechtstreeks door het Parlement worden betaald. Hoewel het aantal parlementsleden in de afgelopen tien jaar min of meer stabiel is gebleven, met een gemiddelde van 757 vertegenwoordigers, is het aantal fractiemedewerkers duidelijk gestegen van 690 medewerkers in 2004 naar 1016 medewerkers in 2014. Het gaat hierbij niet enkel om administratief personeel, maar ook om beleidsadviseurs in de verschillende fracties. Ook de niet-ingeschreven parlementsleden hebben een (klein) secretariaat dat door het Parlement wordt vergoed.

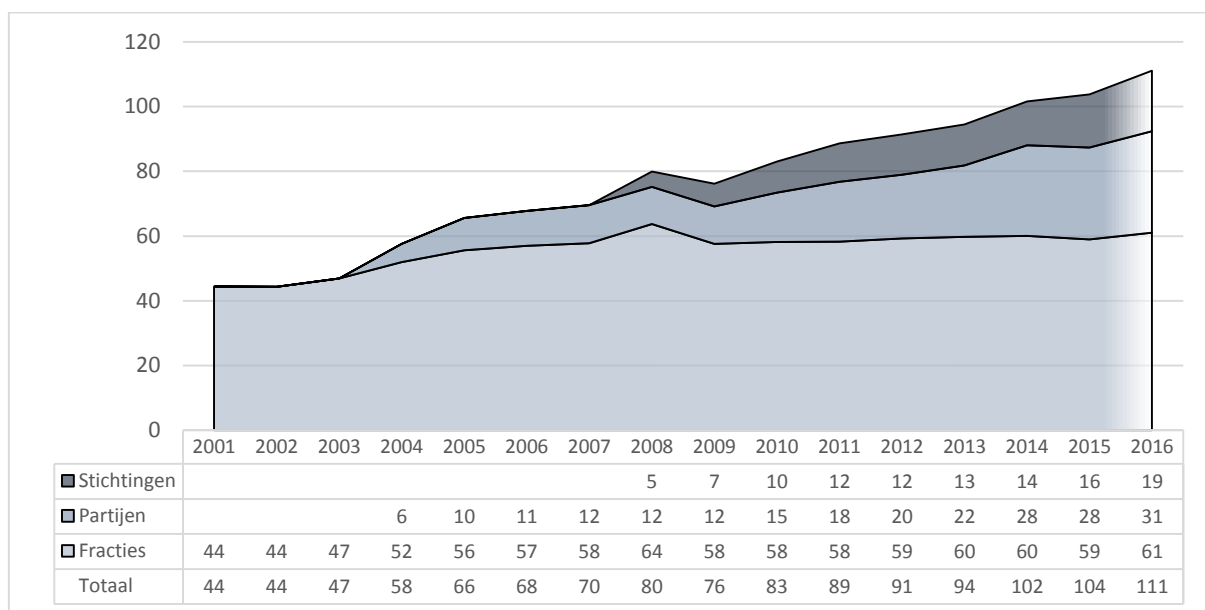
6. De totale Europese subsidies

In de vorige paragrafen zijn we ingegaan op de subsidies aan de verschillende componenten van de Europese partijfamilies: de Europese politieke partijen, de Europese politieke stichtingen en de

fracties in het Europees Parlement. Nu bekijken we kort nog de totale omvang van de subsidies die worden uitgekeerd aan deze componenten.

Grafiek 4 toont duidelijk aan dat de fractietoelagen nog steeds de belangrijkste vorm van subsidies vormen. In 2016 maken zij maar liefst 54,9 procent uit van alle uitgekeerde middelen. Dit aandeel is in de loop der jaren wel geleidelijk gedaald ten gevolge van de invoering en de verhoging van de subsidies aan de Europese partijen en stichtingen. In 2005, na de invoering van de financiering voor de partijen, bedroeg dit aandeel nog zo'n 85 procent. In 2010, na de invoering van de financiering voor de stichtingen, waren de fractietoelagen goed voor nog maar 70 procent van alle subsidies. Het valt te verwachten dat dit percentage ook in de komende jaren nog verder zal terugvallen, hoofdzakelijk omdat de omvang van de EU-subsidies aan de partijen en stichtingen jaar na jaar toeneemt.

Grafiek 4: Evolutie van de totale subsidiebedragen aan de Europese politieke partijen en de Europese politieke stichtingen (in miljoen euro).

Dit laatste blijkt ook duidelijk uit de grafiek: de uitgekeerde middelen zijn gradueel toegenomen. Zoals eerder gezegd, is de stijging van de fractietoelagen relatief beperkt gebleven. Het zijn vooral de subsidies aan de partijen en stichtingen die jaar na jaar verhoogd zijn. Het gevolg is dat er op amper tien jaar tijd bijna een verdubbeling is geweest van deze EU-financiering. Terwijl in 2004 nog maar 57,6 miljoen euro werd betaald aan de verschillende componenten, is dit in 2016 al opgelopen tot maar liefst 111,1 miljoen euro. Op basis van de begrotingen van het Europees Parlement kunnen we bovendien vaststellen dat dit bedrag de komende jaren nog verder zal toenemen, tot alvast zo'n 112 miljoen euro in 2017.

7. De Europese Unie versus België: een vergelijking

In dit laatste onderdeel plaatsen we het voorgaande in perspectief door kort te duiden op vier opvallende gelijkenissen en verschillen tussen het systeem van partijfinanciering op het niveau van de Europese Unie en het Belgische systeem.

Een eerste punt betreft de vraag welke partijen subsidies kunnen ontvangen. We hebben eerder gezien dat de Europese politieke partijen aan enkele voorwaarden moeten voldoen om aanspraak te kunnen maken op de financiering vanwege het Europees Parlement, zoals vertegenwoordigd zijn in een kwart van de EU-lidstaten. Het is echter niet vereist dat de Europartijen ook vertegenwoordigd zijn in het Europees Parlement. Het is met andere woorden mogelijk om als Europese partij erkend te zijn, en dus recht te hebben op subsidies, zonder aanwezig te zijn in het Parlement. De omvang van de subsidies is dan wel beperkt, aangezien in dit geval enkel het forfaitaire bedrag wordt uitgekeerd. In België is de regelgeving veel strikter, in die zin dat partijen enkel recht hebben op een dotatie als ze minstens één vertegenwoordiger hebben in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Een partij moet dus in eerste instantie de kiesdrempel van 5 procent overwinnen en vervolgens een Kamerzetel in de wacht slepen, alvorens ze subsidies kan ontvangen. Buitenparlementaire partijen worden met andere woorden op geen enkele manier rechtstreeks betoelaagd door de overheid.

Het tweede element sluit hierbij aan, namelijk de wijze waarop de omvang van de uitgekeerde subsidies wordt bepaald. Zowel in de Europese Unie als in België worden de partijen grotendeels betoelaagd op basis van hun onderlinge verhoudingen, in die zin dat sterkere partijen meer middelen ontvangen (naast een forfaitair bedrag voor alle rechthebbende partijen). Op Europees niveau gebeurt deze verdeling op basis van het aantal vertegenwoordigers per partij in het Parlement, terwijl in België de stemmenverdelingen als uitgangspunt worden genomen. Een cruciaal verschil is evenwel dat op Europees niveau op voorhand een vast totaalbedrag wordt ingeschreven in de begroting, dat vervolgens verdeeld wordt over de verschillende partijen. In België daarentegen is de omvang van het totaalbedrag variabel. Hier krijgen de partijen immers een vast bedrag per stem. Hoe meer kiezers er bijgevolg zijn (en dus hoe meer stemmen er worden uitgebracht), des te meer middelen er van de overheid naar de politieke partijen gaan.

Ten derde wijzen we op de relatieve omvang van de overheidsfinanciering. Zowel in de EU als in België zijn de partijen zeer sterk afhankelijk van de overheidssubsidies: in Europa mag tot 85 procent van de totale inkomsten van de partijen uit subsidies komen, terwijl deze subsidies in België goed zijn voor

ruim 75 procent van de totale inkomsten. Beide systemen verschillen echter van elkaar op vlak van de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. De Europese politieke partijen worden immers gestimuleerd om actief op zoek te gaan naar eigen, private inkomsten, aangezien maximaal 85 procent van de totale inkomsten uit EU-subsidies mag komen. De partijen worden met andere woorden verplicht om zelf bijkomende middelen te werven en zo voeling te behouden met, in eerste instantie, de nationale lidpartijen. Deze stimulans is in België volledig afwezig. Integendeel, de regeling op giften is zodanig strikt – een individu mag jaarlijks maar 2.000 euro aan giften overmaken, en slechts 500 euro per partij – dat het voor partijen zeer moeilijk is om via deze weg nog substantiële inkomsten te vergaren. In het meest extreme geval kan een partij financieel dus volledig afhankelijk zijn van de overheid.

Als laatste hebben we gezien dat ook de fracties in het Europees Parlement gefinancierd worden: alle fracties krijgen een gelijk (doch bescheiden) basisbedrag, aangevuld met een bedrag per fractielid. Niet-ingeschreven parlementsleden kunnen bovendien eveneens een subsidie ontvangen. De situatie in België is veel strenger, in die zin dat enkel erkende fracties aanspraak maken op een toelage. Concreet betekent dit (in de Kamer van Volksvertegenwoordigers) dat enkel fracties van minstens vijf parlementsleden recht hebben op subsidies. Kleinere fracties of onafhankelijke parlementsleden krijgen geen toelage. Bovendien is er geen basisbedrag per fractie voorzien, maar enkel een vast bedrag per fractielid. Tot slot wordt in België geen jaarlijks totaalbedrag aan fractietoelagen vastgelegd in de begroting van het Parlement, maar is er louter een bedrag per lid bepaald.

Conclusie

In deze paper hebben we de evolutie in kaart gebracht van de financiering van de Europese politieke partijen, van de Europese politieke stichtingen en van de fracties in het Europees Parlement, van 2001 tot 2016. We hebben vastgesteld dat het totaal van deze subsidiestromen sterk is toegenomen tijdens de voorbije vijftien jaar, van 58 miljoen euro in 2004 tot 111 miljoen euro in 2016. Het grootste deel van de Europese financiering is afkomstig van de fractietoelagen, die momenteel nog steeds meer dan de helft van alle subsidies uitmaken. Tegelijk zien we echter dat de subsidies aan de partijen en de stichtingen toenemen, zowel in absolute als in relatieve waarden. Het valt bovendien te verwachten dat deze subsidies ook in de toekomst nog verder zullen toenemen. Na de drie componenten van de Europese partijfamilies in kaart te hebben gebracht, kunnen we nu finaal concluderen dat ook op het niveau van de Europese Unie, net zoals in verschillende EU-lidstaten (Piccio, 2014; Van Biezen & Kopecký, 2014), de verschillende politieke actoren rijkelijk worden gefinancierd door de overheid.

Referenties

- Bardi, L. (1994). "Transnational Party Federations, European Parliamentary Party Groups and the Building of Europarties". In R. S. Katz & P. Mair (Eds.), *How Parties Organize: Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies* (pp. 357–372). London: Sage Publications.
- Casas-Zamora, K. (2005). *Paying for Democracy: Political Finance and State Funding for Parties*. Colchester: ECPR Press.
- Cordes, D. (2002). *Die Finanzierung der politischen Parteien Deutschlands, Österreichs und der Niederlande*. PhD Thesis. Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.
- Day, S. (2014). "Between 'Containment' and 'Transnationalization' – Where Next for the Europarties?". *Acta Politica*, 49(1), 5–29.
- Hix, S. (2002). "Parties at the European Level". In P. Webb, D. M. Farrell, & I. Holliday (Eds.), *Political Parties in Advanced Industrial Democracies* (pp. 280–309). Oxford: Oxford University Press.
- Johansson, K. M., & Raunio, T. (2005). "Regulating Europarties: Cross-Party Coalitions Capitalizing on Incomplete Contracts". *Party Politics*, 11(5), 515–534.
- Koß, M. (2011). *The Politics of Party Funding: State Funding to Political Parties and Party Competition in Western Europe*. New York: Oxford University Press.
- Lightfoot, S. (2006). "The Consolidation of Europarties? The "Party Regulation" and the Development of Political Parties in the European Union". *Representation*, 42(4), 303–314.
- Naßmacher, K.-H. (2006). "Regulation of Party Finance". In R. S. Katz & W. J. Crotty (Eds.), *Handbook of Party Politics* (pp. 446–455). London: Sage Publications.
- Naßmacher, K.-H. (2009). *The Funding of Party Competition: Political Finance in 25 Democracies*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Piccio, D. R. (2014). "Northern, Western and Southern Europe". In E. Falguera, S. Jones, & M. Ohman (Eds.), *Funding of Political Parties and Election Campaigns: A Handbook on Political Finance* (pp. 206–252). Stockholm: International IDEA.
- Van Biezen, I., & Kopecký, P. (2014). "The Cartel Party and the State: Party-State Linkages in European Democracies". *Party Politics*, 20(2), 170–182.
- Van Biezen, I., & ten Napel, H.-M. (Eds.). (2014). *Regulating Political Parties. European Democracies in Comparative Perspective*. Leiden: Leiden University Press.

Bijlage 1: Toegewezen subsidiebedragen aan Europese politieke partijen (geïndexeerd, in euro) en hun aandeel van het totale subsidiebedrag.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Europese Volkspartij	1.942.323 (34,2%)	3.436.432 (34,5%)	3.433.568 (31,7%)	3.763.896 (32,1%)	3.739.114 (32,4%)	3.842.332 (33,2%)	5.419.172 (35,5%)	6.605.923 (35,8%)	6.748.376 (34,3%)	7.424.485 (33,7%)	9.565.398 (34,1%)	8.239.267 (29,0%)	8.815.521 (28,4%)
Partij van Europese Socialisten	1.537.868 (27,0%)	2.987.010 (30,0%)	3.023.579 (28,0%)	3.444.997 (29,4%)	3.374.530 (29,3%)	3.417.162 (29,5%)	3.710.048 (24,3%)	4.398.785 (23,8%)	4.498.400 (22,9%)	5.086.887 (23,1%)	6.453.999 (23,0%)	6.660.975 (23,4%)	7.262.893 (23,4%)
Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa	757.184 (13,3%)	1.073.345 (10,8%)	1.035.400 (9,6%)	1.303.822 (11,1%)	1.243.489 (10,8%)	1.299.834 (11,2%)	1.698.028 (11,1%)	1.939.660 (10,5%)	2.029.330 (10,3%)	2.277.944 (10,3%)	2.846.893 (10,1%)	2.131.775 (7,5%)	2.372.668 (7,6%)
Europese Groene Partij	374.374 (6,6%)	681.913 (6,8%)	680.891 (6,3%)	726.766 (6,2%)	715.036 (6,2%)	709.405 (6,1%)	1.152.791 (7,6%)	1.387.139 (7,5%)	1.387.371 (7,1%)	1.595.055 (7,2%)	1.941.137 (6,9%)	1.734.247 (6,1%)	1.825.417 (5,9%)
Europese Vrije Alliantie	202.754 (3,6%)	261.487 (2,6%)	260.903 (2,4%)	256.012 (2,2%)	252.562 (2,2%)	249.783 (2,2%)	371.478 (2,4%)	422.307 (2,3%)	399.744 (2,0%)	447.802 (2,0%)	561.337 (2,0%)	722.354 (2,5%)	789.306 (2,5%)
Partij van Europees Links	257.260 (4,5%)	439.042 (4,4%)	607.793 (5,6%)	605.282 (5,2%)	598.174 (5,2%)	619.945 (5,3%)	773.714 (5,1%)	904.723 (4,9%)	868.867 (4,4%)	966.797 (4,4%)	1.233.897 (4,4%)	1.661.969 (5,8%)	1.618.417 (5,2%)
Europese Democratische Partij	416.491 (7,3%)	551.436 (5,5%)	603.306 (5,6%)	605.282 (5,2%)	553.152 (4,8%)	542.873 (4,7%)	552.484 (3,6%)	639.395 (3,5%)	572.579 (2,9%)	583.595 (2,6%)	661.845 (2,4%)	663.876 (2,3%)	597.139 (1,9%)
EU Democraten			257.619 (2,4%)	269.194 (2,3%)	252.673 (2,2%)	270.368 (2,3%)	230.695 (1,5%)	277.582 (1,5%)	251.600 (1,3%)	283.909 (1,3%)	358.268 (1,3%)	397.104 (1,4%)	437.266 (1,4%)
Alliantie van Europese Conservatieven en Hervormers							1.110.477 (7,3%)	1.218.293 (6,6%)	1.337.990 (6,8%)	1.431.162 (6,5%)	1.981.817 (7,1%)	1.987.220 (7,0%)	2.570.157 (8,3%)
Europese Christelijke Politieke Beweging							228.919 (1,5%)	277.582 (1,5%)	251.600 (1,3%)	311.224 (1,4%)	392.231 (1,4%)	469.382 (1,7%)	555.760 (1,8%)
Europese Alliantie voor Vrijheid								398.186 (2,2%)	375.053 (1,9%)	393.171 (1,8%)	527.516 (1,9%)	505.521 (1,8%)	396.634 (1,3%)
Europese Alliantie van Nationale Bewegingen									300.981 (1,5%)	393.171 (1,8%)	460.177 (1,6%)	360.964 (1,3%)	397.768 (1,3%)
Alliantie voor Directe Democratie in Europa												1.264.439 (4,4%)	1.424.716 (4,6%)
Beweging voor een Europa van Naties en Vrijheden												1.192.162 (4,2%)	1.569.941 (5,1%)
Alliantie voor Vrede en Vrijheid													406.079 (1,3%)
Beweging voor een Europa van Vrijheden en Democratie									646.651 (3,3%)	830.220 (3,8%)	1.065.508 (3,8%)	433.243 (1,5%)	
Alliantie voor een Europa van de Naties	197.280 (3,5%)	540.000 (5,4%)	527.368 (4,9%)	345.121 (2,9%)	334.372 (2,9%)	636.198 (5,5%)							
Alliantie van Onafhankelijke Democraten in Europa			384.539 (3,6%)	409.831 (3,5%)	461.422 (4,0%)								

Bijlage 2: Toegewezen subsidiebedragen aan Europese politieke stichtingen (geïndexeerd, in euro) en hun aandeel van het totale subsidiebedrag.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wilfried Martens Centrum voor Europese Studies	1.672.089 (35,1%)	2.529.022 (36,0%)	3.593.501 (37,5%)	4.353.931 (36,7%)	4.367.043 (35,1%)	4.342.175 (34,3%)	4.624.225 (34,1%)	4.844.152 (29,6%)	5.270.743 (28,3%)
Stichting voor Europese Progressieve Studies	1.347.183 (28,3%)	2.149.505 (30,6%)	2.349.291 (24,5%)	2.900.029 (24,5%)	2.916.207 (23,4%)	2.896.823 (22,9%)	3.124.109 (23,0%)	4.164.236 (25,5%)	4.497.582 (24,1%)
Europees Liberaal Forum	260.531 (5,5%)	799.395 (11,4%)	894.302 (9,3%)	1.007.148 (8,5%)	1.119.267 (9,0%)	1.296.056 (10,2%)	1.379.410 (10,2%)	1.002.999 (6,1%)	1.413.022 (7,6%)
Groene Europese Stichting	337.356 (7,1%)	457.343 (6,5%)	747.860 (7,8%)	908.815 (7,7%)	907.358 (7,3%)	907.520 (7,2%)	939.158 (6,9%)	962.796 (5,9%)	1.106.691 (5,9%)
Centrum Maurits Coppieters	118.822 (2,5%)	163.064 (2,3%)	232.245 (2,4%)	269.675 (2,3%)	269.629 (2,2%)	254.780 (2,0%)	270.629 (2,0%)	302.942 (1,9%)	329.868 (1,8%)
Transform Europa	174.319 (3,7%)	399.670 (5,7%)	519.622 (5,4%)	592.749 (5,0%)	572.550 (4,6%)	550.067 (4,3%)	594.346 (4,4%)	921.030 (5,6%)	966.090 (5,2%)
Instituut voor Europese Democraten	259.818 (5,5%)	349.983 (5,0%)	368.877 (3,8%)	418.913 (3,5%)	381.231 (3,1%)	332.487 (2,6%)	319.085 (2,4%)	382.758 (2,3%)	472.115 (2,5%)
Organisatie voor Europese Interstatelijke Samenwerking	115.392 (2,4%)	168.841 (2,4%)	166.098 (1,7%)	181.864 (1,5%)	173.969 (1,4%)	161.532 (1,3%)	171.078 (1,3%)	216.134 (1,3%)	258.261 (1,4%)
New Direction – Stichting voor Europese Hervorming			720.796 (7,5%)	798.192 (6,7%)	875.472 (7,0%)	814.272 (6,4%)	955.464 (7,0%)	1.168.355 (7,1%)	1.530.636 (8,2%)
Christelijke Politieke Stichting voor Europa				160.235 (1,4%)	173.969 (1,4%)	177.073 (1,4%)	189.101 (1,4%)	271.624 (1,7%)	330.978 (1,8%)
Europese Stichting voor Vrijheid				260.880 (2,2%)	253.685 (2,0%)	223.698 (1,8%)	254.323 (1,9%)	274.894 (1,7%)	236.214 (1,3%)
Europese Identiteiten en Tradities						223.698 (1,8%)	221.712 (1,6%)	212.223 (1,3%)	236.887 (1,3%)
Initiatief voor Directe Democratie in Europa								743.408 (4,5%)	848.478 (4,5%)
Stichting voor een Europa van Naties en Vrijheden								633.049 (3,9%)	958.250 (5,1%)
Europa Terra Nostra									200.628 (1,1%)
Stichting voor een Europa van Vrijheden en Democratie					429.061 (3,4%)	472.360 (3,7%)	513.697 (3,8%)	253.892 (1,6%)	
EUROPA Observatorium voor Beleid van de Unie	259.584 (5,5%)								
Europese Politieke Stichting voor Democratie	212.600 (4,5%)								

Vlaams Instituut voor Economie en Samenleving
Waaistraat 6 - bus 3550
3000 Leuven, België

Wouter Wolfs

Instituut voor de Overheid, KU Leuven
wouter.wolfs@kuleuven.be

Jef Smulders

Instituut voor de Overheid, KU Leuven
jef.smulders@kuleuven.be

Copyright © 2016 @ de auteur(s).

U kan een elektronische versie van de beleidspaper terugvinden op de website van VIVES:
<http://www.feb.kuleuven.be/VIVES>